

opat kláštera ve švábském Zwiefaltenu, odkud přišlo v době jeho úřadu dvanáct řádových bratří do Kladrub. Paralelu nachází autor i pro třetí populární rodové jméno, Ctibor; jež je ztotožňováno se jménem raně křesťanského mučedníka Tiburtia. Tento světec byl uctíván v bavorském sousedství v benediktském klášteře Pfaffenmünster u Straubingu. Byť jsou autorovy úvahy o možných spojitostech hypotetické, představují podnětný příspěvek do jinak značně zanedbávané problematiky šlechtických rodových jmen.

Ve 13. a 14. století se jména svojšinských pánů z nejvyšších pater české nobility vytrácí. Autor nabízí vysvětlení, že se členové rodu mohli věnovat rodinným záležitostem a pečovat o vlastní statky. Tato hypotéza se v literatuře při absenci pramenů o nějaké osobě či rodu objevuje často, jde ale o předpoklad problematický. Pozice významného šlechtice spočívala v jeho veřejném působení, odkud svým statkům mohl prospívat nejlépe, ať již ziskem nových, či obhajobou stávajících. Stejně tak starost o rodinu nespočívala v péči v dnešním smyslu slova, ale především v navazování a utužování příbuzenských i dalších mocenských vazeb, k čemuž byla opět vhodná účast na veřejném dění, a nikoli stažení se z něho.

Zatímco v předešlých svazcích řady měla sfragistická tematika vyhrazené místo většinou na konci knihy jako zvláštní exkurz, Velínský integroval problematiku pečeti do výkladu. To lze bezesporu přivítat, neboť jen důsledné zohlednění sfragistického materiálu mu umožňuje rozplést složité genealogické vazby v oněch dvou stoletích, kdy se Svojšínští, nyní již i s řadou vedlejších větví, v pramenech objevují sporadičtěji. To vše je ale již jen předehra k biografii obnovitele rodové slávy a nejslavnějšího člena rodu, kutnohorského mincmistra Petra Zmrzlíka ze Svojšína († 1421).

V případě zpracování osudů Petra Zmrzlíka neplatí bez výjimky výše řečené, že je kniha prostá nadbytečného zasazování do souvislostí. Nicméně o to více vyniká, jak jsou dějiny reformního hnutí spjaty právě s Petrovou osobou. Již jen výčet aktivit nejvyššího mincmistra ukazuje na jeho klíčovou roli, která mu připadla v akcích proreformní strany před i po výbuchu revoluce. Byť se husitologové z výkladu nic převratného nedozvědí, představují pasáže věnované Zmrzlíkovi užitečné shrnutí, které může posloužit jako výchozí bod pro další bádání; zejména jeho činnost coby mincmistra by si bezesporu nové osvětlení zasloužila.

Tomáš Velínský na závěr výkladu o Petrovi Zmrzlíkovi obsírně prověřuje Tomkem nadhozenou hypotézu o jeho měšťanském původu. Zde jsou myslím pochyby o Petrově urozenosti zbytečné, shodný šlechtický erb i predikát tvoří dosta-

tečný důkaz o kontinuitě s předešlými pány ze Svojšína. Petrův pohyb v měšťanském, ať již staroměstském či kutnohorském prostředí, stejně jako výskyt dalších držitelů přízviska „Zmrzlík“ v pražském milieu na tom nemohou příliš změnit.

Poslední třetina knihy přibližuje osudy potomků Petra Zmrzlíka. Zde je autor již velmi závislý na práci Pavly Matějkové, respektive na její heuristice, která se ovšem od poloviny 15. století omezuje z velké části jen na Archiv český. Využita navíc není ani bohatá sekundární literatura – vedle nejzákladnějších kompendií jsou vytěženy jen Sedláčkovy *Hrady*. Důležitou oporu autorovi poskytuje práce Martina Koláře *Rozrod Svojšinských*, která je nicméně značně antikvovaná. Stranou zůstala většina regionálních studií včetně minuciózních prací Jiřího Jánského, který se přitom s řadou pojednávaných otázek již bezpečně vyrovnal. Velínský například složitě řeší místo Elišky ze Svojšína v rodové genealogii, ačkoli osudy jejího manžela i jí samotné osvětlil Jánský ve svém pojednání o Hroznatovcích. Uprěsnit lze i okolnosti přijetí Zmrzlíků do panského stavu, které autor konstruuje na základě nepřímých indicií a připisuje je iniciativě Václava (III.) před rokem 1505. Ve skutečnosti o povýšení usilovali již Jaroslav a Zdeněk (I.), jejichž descendenté byli přijati mezi pány roku 1501.

Monografie o páněch ze Svojšína nese pečť badatelské profilace svého autora. Zatímco pasáže o nejstarších dějinách rodu jsou výtečným interdisciplinárním pojednáním, čím více se výklad blíží podzimu středověku, ztrácí na síle a přesvědčivosti.

ROBERT NOVOTNÝ

Jaroslav MILLER a kolektiv, *Prameny urbánní historiografie do roku 1800. Svazek 1. Morava*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2013

268 s., ISBN 978-80-244-3593-0

Narativní prameny městské provenience stály doposud spíše na okraji pozornosti odborné veřejnosti. V přehledech domácího dějepiscectví byly pojmány jako součást kronikářství obecné. Chápání městského dějepiscectví jako svébytného žánru se začíná prosazovat až v posledních desetiletích. Dokladem může být přehledová práce Marie Tošnerové, která se věnovala shromáždění kronik českých měst a jejich kronikářské tradici

v předbělohorském období. Nedlouho po vydání této práce se široký tým autorů pod vedením Jaroslava Millera pokusil evidovat zachované dobové vyprávěcí prameny, jež reflektují dějiny městských sídel. Soupis narativních pramenů je zamýšlen jako třídičný korpus, jehož úkolem bude evidovat dochované rukopisné i tištěné vyprávěcí prameny předmoderního městského dějepiscectví nejenom na území historické Moravy (první publikovaný díl), ale i Čech a (Rakouského) Slezska (další dva předpokládané svazky). Soupis je doveden do roku 1800, takže již nezahrnuje kritickým dějepisem mnohem více ovlivněnou produkci 19. století.

Vzhledem k velkému územnímu a chronologickému rozsahu svazku muselo evidování vyprávěcími texty dojít k určité selekci. Byly sem zařazeny městské kroniky, individuální memoárová a kronikářská literatura (jak jednotlivců, tak měšťanských rodin), tištěné kalendáře, do nichž si obyvatelé zapisovali významné události týkající se městské paměti, líčení válečných událostí, a konečně popisy důležitých událostí, které se ve městě odehrály a byly zapsány do městských knih (například městské bouře, spory mezi radou a obcí apod.). Naopak stranou zůstaly až na nemnohé výjimky školní a farní kroniky či diáře představených moravských klášterů, a to z jednoho prostého důvodu: primárním cílem těchto pramenů nebylo zachycení dějin města nebo městské společnosti. Záznamy v katalogu jsou řazeny podle jednotlivých měst a mají pevně danou strukturu. Vedle názvu rukopisu či tisku, doby vzniku pramene včetně období, které zachycuje, jména a základních informací o osobě autora (jsou-li známy), se hesla skládají ještě z technické charakteristiky pramene (jazyk pramene, počet stran či folií, rozměry, stupeň poškození apod.), místa uložení, a pokud existuje, také edice pramene.

Co lze v domácím prostředí považovat za inovativní počín hodný pozornosti, je zpřístupnění soupisu v elektronické databázi na <http://www.urbanhistoriography.cz/>. V ní lze volně vyhledávat podle tří základních kritérií: autora, klíčového slova (název města) a názvu pramene. Právě elektronická databáze umožňuje nejenom doplnění či opravy již existujících záznamů, ale i vložení záznamů zcela nových o pramenech, k jejichž nalezení došlo až po uzavření projektu. I přes podniknutý výzkum v českých i zahraničních archivech a knihovnách totiž nemůže být pochyb, že množství narativních pramenů ještě čeká na své znovuoobjevení. Databáze navíc obsahuje téměř stovku plných textů městských kronik nebo měšťanských pamětí a uživatelům umožňuje přístup k některým dodnes těžko dostupným pramenům.

Vzhledem k poměrně značnému počtu židovských obcí na Moravě se jako překvapivá může jevit absence historiografických pramenů židovské provenience. Naopak očekávané je zjištění, že moravská městská historiografie byla většinou německojazyčná, i když samozřejmě existovaly výjimky (Uherské Hradiště, Uherský Brod, Valašské Meziříčí apod.). To se však týká převážně raného novověku. Přestože soupis přináší pro období středověku jen málo dokladů, i tak si zaslouží pozornost medievistů, jelikož prameny mladší provenience často přinášejí významné informace i ke středověkým dějinám města. Publikace tak tvoří vhodný doplněk ke katalogu městských knih Rostislava Nového, který by měl být v dohledné době nahrazen zrevidovanou a doplněnou verzí.

Zevrubně pojatý soupis přináší nový pohled na historiografickou produkci moravských měst, její kvalitu a množství, ačkoli při pokusech o kvantifikaci jsme rovněž limitováni různou mírou dochování v konkrétních městských lokalitách. Co však považují za skutečně inovativní a hodné pozornosti, je elektronická databáze. Ta mimo jiné dokládá pozitivní trend podobné katalogizační nebo soupisové praxe v domácím prostředí, jež nejlépe vystihuje tvrzení: formát databáze je v dlouhodobé perspektivě pro podobné široce pojaté soupisové projekty mnohem výhodnější než tištěné médium.

MARTIN MUSÍLEK

CÍRKEVNÍ A DUCHOVNÍ DĚJINY

Michal SLIVKA, *Pohlady do stredovekých dejín Slovenska. Res intrinsecus lectae*, Matica slovenská, Martin 2013

223 s., ISBN 978-80-8128-093-1

Michal Slivka, školením primárně archeolog, patří k předním a výrazným slovenským medievistům. Svou pozornost věnoval zejména monasticismu, avšak právě předkládaný soubor jeho sebraných studií z let 1998–2005 ukazuje, že je jeho záběr podstatně širší. Předem je třeba ocenit snahu zasadit zjištění ze studia artefaktů a jejich nálezo- vých okolností, případně obecně archeologických dat do širšího kontextu dějin christianizace Evropy. Slivkovy práce přitom nevycházejí pouze z literatury úzce archeologické, avšak staví i na reflexi starší religionistické a sociologické literatury. Zároveň se nechaly inspirovat vlnou